

Вързациѣ имъ отдавали голѣма почить; при среща съ тѣхъ имъ се кланяли и снемали шапки. Тѣхната благословия се ценѣла високо. Когато нѣкой съвършенъ пѣтувалъ, навредъ го приемали радушно и го угощавали.

Проститѣ вързаци живѣли тѣй, както другитѣ хора. На тѣхъ не се забранявало да стѣпватъ въ бракъ, ала съ условие „жената да бѣде добра и върна“ и съ запазване право да се раздѣлятъ съ нея, когато намѣрятъ за добре (въ Босна²¹). Можемъ да си представимъ, каква разпуснатостъ се явила като последица отъ такова положение.

Простиятъ вързачъ взималъ участие въ военни действия; примѣръ за това ние виждаме у босненското, ломбардското и французкото дворянство. Той можелъ да си създава богатство, да не се отказва отъ всѣкакви наслади и да се облича както другитѣ хора. Но на смъртния си одѣръ всички се приемали въ класа на съвършенитѣ чрезъ една церемония, наречена на западъ *la convenensa*.

Въ задгробния животъ богомилитѣ признавали само небе и адъ, безъ чистилище. За покойницитѣ не се молѣли; умрѣлиятъ безъ конвененса отивалъ въ ада, дето се намирали всички невѣрници и ония, които живѣли преди Христа. Тѣ не признавали възкресение на тѣлото, понеже всичко вещественно се смѣтало за грѣшно и сатанинско.

Козма укорява богомилитѣ за тѣхното лицемѣрие и тщеславие. За грѣцкитѣ богомили четемъ, че тѣ се превъзнасяли съ своето въздържане, ала поканени, „ядѣли и пиели като слонове“. Има известия, наистина основани само на предания, че тѣхнитѣ събрания се превръщали въ оргии. Сѣществувать малко секти, за които по сѣщия начинъ да не сж се отзовавали тѣхнитѣ врагове; какви басни били пуснати въ ходъ отъ римския народъ за първитѣ християни. Частни случаи на разпуснатостъ сж доказани само у савойскитѣ и бѣлгарскитѣ богомили презъ XIV вѣкъ.

Това мрачно, отхвърляще чувственостъта учение зазладѣло сърдцата на славянския народъ на Балканския полуостровъ и се задържало тамъ съ повече или по-малко щастие до идването на турцитѣ. Въ срѣднитѣ вѣкове, въ онова време, когато религиознитѣ въпроси стояли на пръвъ планъ, у южнитѣ славяни къмъ борбата за самостоятелностъ на народнитѣ православни църкви и къмъ борбата за уния на източната и западната църкви се присъединила още вътрешната борба на християнството противъ източното богомилство. Народътъ се раздѣлилъ на две партии. Първата се опирала на държавната и църковна властъ, на силното болярство и духовенство; другата била силна съ своята численостъ и непреодолимо постоянство. Въ Босна богомилството тържествувало въ непрекъснатата борба съ Маджарско и папата. Който знае разрушителнитѣ последици на това учение, лесно ще разбере бързитѣ успѣхи, които предали на османцитѣ презъ XIV и XV вѣкове владичество надъ полуострова.